

Φύλο πληροφοριών για τον/την δάσκαλο/α.

A. Στοιχεία για την πείνα

- 1 στους 3 ανθρώπους που ζουν στην Υπο-Σαχάρια Αφρική, στερείται πρόσβασης σε επαρκή ποσότητα φαγητού.
- 854 εκατομμύρια άνθρωποι στον κόσμο πηγαίνουν κάθε βράδυ για ύπνο πεινασμένοι. 854 εκατομμύρια είναι περισσότεροι άνθρωποι από τον πληθυσμό των ΗΠΑ, του Καναδά και της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Το 25% αυτών των ανθρώπων είναι παιδιά.
- Το 96% ζει στον αναπτυσσόμενο κόσμο. Το 60% είναι γυναίκες.
- 6 εκατομμύρια παιδιά κάτω των 5 ετών χάνουν τη ζωή τους κάθε χρόνο από αιτίες που σχετίζονται με την έλλειψη τροφής.
- Κάθε μέρα πεθαίνουν από την πείνα περισσότερα από 16.000 παιδιά-αυτό σημαίνει ότι κάθε πέντε δευτερόλεπτα 1 παιδί χάνει τη ζωή του.
- 126 εκατομμύρια παιδιά στον κόσμο είναι υποσιτισμένα σύμφωνα με στοιχεία του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών.
- Το 50% των εγκύων στις αναπτυσσόμενες χώρες υποφέρουν από έλλειψη σιδήρου στον οργανισμό τους, το οποίο ευθύνεται για το θάνατο 315 εκατομμυρίων γυναικών ετησίως κατά τη διάρκεια της γέννας.
- Τα υγιή παιδιά γελάνε τουλάχιστον 400 φορές την ημέρα, αλλά όταν πεινάνε, ίσως δεν έχουν την ενέργεια να γελάσουν, να παίξουν, να μάθουν ή ακόμα και να κλάψουν.
- Το κόστος του υποσιτισμού για την ανάπτυξη της εθνικής οικονομίας των χωρών υπολογίζεται σε 20-30 δις δολάρια το χρόνο.

B. Μαθαίνοντας τι είναι πείνα

• **Τι είναι πείνα;/ Τι είναι λιμός;**

Πείνα: Μια κατάσταση αδυναμίας που είναι συνέπεια της παρατεταμένης έλλειψης τροφίμων και η οποία με την πάροδο του χρόνου μπορεί να προκαλέσει υποσιτισμό. Σε ορισμένες φτωχές χώρες υπάρχει εποχική πείνα, που συνήθως παρουσιάζεται τους μήνες πριν την κάθε συγκομιδή.

Η πείνα μπορεί να είναι ένα υγιές αίσθημα όταν πρόκειται για τη σύντομη πείνα.

Η πείνα μπορεί να είναι βασανιστική κατάσταση όταν πρόκειται για τη συνεχή πείνα.

Λιμός: Ο λιμός είναι μια κρίσιμη κατάσταση γενικής και οξείας έλλειψης τροφίμων που οδηγεί στη λιμοκτονία, δηλαδή στο θάνατο από έλλειψη τροφής. Είναι το τελικό στάδιο εξέλιξης μιας κρίσης που διαρκεί συχνά **μεγάλο χρονικό διάστημα**. Προκαλείται συνήθως από έναν συνδυασμό παραγόντων όπως η φτώχεια και η ξηρασία ή η φτώχεια και ο πόλεμος. Η παροχή επισιτιστικής βοήθειας από μόνη της **δεν είναι αρκετή** – τα μακροπρόθεσμα αναπτυξιακά προγράμματα είναι ζωτικής σημασίας για την **ασφάλεια τροφής**.

«Σε έναν πεινασμένο δεν αρκεί να του δώσεις ένα ψάρι. Είναι καλύτερο να τον μάθεις να ψαρεύει» **Κινέζικη παροιμία**

Τι είναι «ασφάλεια τροφής» (food security)

Ασφάλεια τροφής υπάρχει όταν το κάθε μέλος μιας κοινότητας έχει σε τακτική βάση αρκετά τρόφιμα, θρεπτικά ισορροπημένα και τα οποία είναι αποδεκτά και συμβατά με τις πολιτιστικές και θρησκευτικές παραδόσεις του. Η τροφή πρέπει να είναι διαθέσιμη τοπικά και να μην είναι αποτέλεσμα βοήθειας σε κατάσταση έκτακτης ανάγκης.

Απώτερος στόχος κάθε προγράμματος και κάθε δράσης θα πρέπει να είναι η **ασφάλεια τροφής** (food security) για όλους τους πληθυσμούς του πλανήτη που υποφέρουν από πείνα. Η έκτακτη βοήθεια και αποστολή τροφής σε πληθυσμούς που ζουν μόνιμα σε συνθήκες φτώχειας και πείνας, ασφαλώς βοηθά στην εκτόνωση του προβλήματος, αλλά δεν συμβάλει στην εξασφάλιση καθολικής πρόσβασης στην τροφή σε βάθος χρόνου.

Πώς μπορεί να επιτευχθεί η ασφάλεια τροφής;

Τρία στοιχεία αποτελούν τους στυλοβάτες για την επίτευξη ασφάλειας τροφής:

1. **Διαθεσιμότητα τροφής:** αρκετή ποσότητα και αποθέματα τροφής πρέπει να είναι διαθέσιμα (μέσω παραγωγής ή εισαγωγής) σε σταθερή βάση στα κράτη και τις κοινότητες ανά τον κόσμο.

2. **Πρόσβαση στην τροφή:** επάρκεια μέσων για τη λήψη κατάλληλης ποσότητας και ποιότητας τροφής. Αυτό σημαίνει ότι η τροφή πρέπει να διανέμεται δίκαια και να είναι οικονομικά προσιτή σε όλους.
3. **Χρήση τροφής:** σωστή χρήση της τροφής που βασίζεται στη γνώση των κανόνων σωστής και θρεπτικής διατροφής.

Γ. Χαρτογραφώντας την πείνα

Πού υπάρχει πείνα;/ Πού υπάρχει λιμός:

Η πείνα και ο υποσιτισμός επηρεάζουν **ένα** στα **επτά** άτομα ανά τον κόσμο και αφορούν σε όλες τις ηλικιακές ομάδες, κυρίως όμως στους φτωχούς και ευάλωτους ανθρώπους. Η πλειοψηφία (61%) των υποσιτιζόμενων ανθρώπων ζει στην **Αφρική** και την **Ασία**. Στην περιοχή της Υπο-Σαχάριας Αφρικής το ποσοστό των υποσιτιζόμενων ανθρώπων αγγίζει το 72% του γενικού πληθυσμού της χώρας (όπως στη Λαϊκή Δημοκρατία του Κονγκό). Στην Ινδία το 21% του πληθυσμού όλης της χώρας στερείται πρόσβασης σε επαρκή ποσότητα φαγητού. Ωστόσο, οι μαθητές πρέπει να κατανοήσουν είναι ότι **σε κάθε περιοχή και σε κάθε χώρα** βρίσκονται άνθρωποι που πεινάνε. (τα παρακάτω στοιχεία αποδεικνύουν κάτι τέτοιο).

Ποιοι βιώνουν την πείνα (γύρω μας)

Άστεγοι: Οι άστεγοι είναι ένα φαινόμενο που εμφανίζεται συχνότερα στις αναπτυσσόμενες χώρες του Δυτικού Κόσμου. Για παράδειγμα στο Λος Άντζελες της Αμερικής υπάρχουν περίπου 73.000 άστεγοι, από τους οποίους τα κρατικά καταφύγια έχουν τη δυνατότητα να φιλοξενήσουν μόνο 8.000. Οι άνθρωποι αυτοί ζουν σε συνθήκες φτώχειας και εξαθλίωσης, με αποτέλεσμα να βιώνουν μια συνεχή κατάσταση πείνας.

Μετανάστες- Πρόσφυγες: Πολλοί άνθρωποι λόγω της φτώχειας ή των συνθηκών πολέμου που επικρατούν στις χώρες τους αναγκάζονται να μεταναστεύσουν συνήθως προς τις χώρες του Δυτικού Κόσμου. Οι άνθρωποι που πηγαίνουν οικιοθελώς σε μια άλλη χώρα να δουλέψουν λέγονται **μετανάστες**, ενώ αυτοί που εξαναγκάζονται γιατί απειλείται η ζωή τους, λόγω φυλής, θρησκείας, εθνικότητας, συμμετοχής σε ορισμένη κοινωνική ομάδα ή λόγω πολιτικών πεποιθήσεων λέγονται **πρόσφυγες**. Οι μετανάστες και οι πρόσφυγες είναι πολύ πιθανό να βιώσουν συνθήκες πείνας, τόσο κατά τη διάρκεια που «ταξιδιού» τους, όσο και κατά την άφιξή τους στη χώρα υποδοχής. Ίσως να περάσουν αρκετοί μήνες μέχρι οι μετανάστες και οι πρόσφυγες να μπορέσουν να ανταπεξέλθουν οικονομικά στις ανάγκες μιας ισορροπημένης και θρεπτικής διατροφής.

Άνεργοι: Καθώς τα ποσοστά ανεργίας ανεβαίνουν σχεδόν σε όλες τις αναπτυσσόμενες χώρες υπάρχουν ολοένα και περισσότεροι άνθρωποι που χάνουν τις δουλειές τους, δηλαδή και το εισόδημά τους, με αποτέλεσμα σταδιακά να περιέρχονται σε κατάσταση φτώχειας. Αυτό έχει επιπτώσεις και στη διατροφή τους, καθώς δεν μπορούν να ανταπεξέλθουν στο ακριβό κόστος ζωής και να παράσχουν στις οικογένειές τους όλα τα θρεπτικά τρόφιμα που έχουν ανάγκη.

Ηλικιωμένοι: Ο μέσος όρος ζωής ανεβαίνει και στις μέρες μας πολλοί ηλικιωμένοι, που τις περισσότερες φορές ζουν με χαμηλό εισόδημα, δυσκολεύονται να ανταπεξέλθουν στο υψηλό κόστος ζωής. Τα αυξημένα έξοδα για φάρμακα και κατάλληλη περίθαλψη πολλές φορές αναγκάζουν τους ηλικιωμένους να επιλέξουν ανάμεσα στα απαραίτητα για τη ζωή τους φάρμακα και τη σωστή διατροφή.

Δ. Ανιχνεύοντας τα αίτια της...

Τα αίτια της πείνας είναι πολλά:

Φυσικές Καταστροφές: Λέγοντας φυσικές καταστροφές εννοούμε ένα φυσικό κίνδυνο όπως οι **τυφώνες**, οι **κυκλώνες**, οι **πλημμύρες**, οι μακριές περίοδοι **ξηρασίας** και οι **σεισμοί**, που επιφέρουν περιβαλλοντικές, οικονομικές και ανθρώπινες απώλειες. Οι φυσικές καταστροφές επηρεάζουν άμεσα τις ζωές των ανθρώπων, της γεωργίας, των αποθεμάτων τροφής και σε πολλές περιπτώσεις μπορεί να οδηγήσουν σε λιμό. Απλά αναλογιστείτε τις τραγικές συνέπειες και απώλειες που επέφερε το τσουνάμι στην Ταϊλάνδη το Δεκέμβρη του 2004, του τυφώνα

Κατρίν στη Νέα Ορλεάνη το 2005 και το πιο πρόσφατο παράδειγμα του κυκλώνα Ναργκίς στο Μιανμάρ, συνέπειες με παγκόσμιο αντίκτυπο.

Ο κύκλος της φτώχειας:

Η φτώχεια και η πείνα είναι **στενά** συνδεδεμένες διότι συμβάλλουν στη δημιουργία ενός επικίνδυνου κύκλου που οδηγεί στην αποδιοργάνωση του κοινωνικού ιστού, την εξαθλίωση των ατόμων και την κατάρρευση των κρατών. Παρακολουθήστε τον κύκλο που αφορά στα φτωχά παιδιά:

Παιδιά που γεννήθηκαν στη φτώχεια

Τα παιδιά είναι το μέλλον κάθε χώρας. Η φτώχεια και η ανεπαρκής ποσότητα τροφής έχουν ως αποτέλεσμα όχι μόνο τη δημιουργία προβλημάτων υγείας και ανάπτυξης των παιδιών, αλλά συμβάλλουν και στην αναπαραγωγή της ανεργίας και τη διαίωνιση της φτώχειας. Στις αναπτυσσόμενες χώρες πολλά παιδιά -και ιδίως κορίτσια- συχνά πρέπει να βοηθούν τις οικογένειές τους να βγάλουν ένα μικρό εισόδημα που θα τους επιτρέψει να επιβιώσουν με αποτέλεσμα αντί να πηγαίνουν στο σχολείο να δουλεύουν στα χωράφια.

Συνέπεια: Η φτώχεια εμποδίζει την εκπαίδευση, γιατί πολλά παιδιά αναγκάζονται να μην πηγαίνουν στο σχολείο.

Όμως και τα παιδιά που πηγαίνουν σχολείο αλλά πεινούν, δεν μπορούν να συγκεντρωθούν και να αφομοιώσουν γνώσεις.

Συνέπεια: Η πείνα κλέβει από τα παιδιά το δικαίωμα στην απόκτηση γνώσεων και δεξιοτήτων, δηλαδή στη μόρφωση.

Τα παιδιά που δεν έχουν τις βασικές γνώσεις ανάγνωσης και γραφής, δυσκολεύονται να βρουν δουλειά πόσο μάλλον μια καλά αμειβόμενη δουλειά, κάτι που θα τους βοηθήσει να ξεφύγουν από τις συνθήκες φτώχειας που βιώνουν.

Συνέπεια: Η φτώχεια και η πείνα οδηγούν στην ανεργία και η ανεργία οδηγεί στην πείνα και τη φτώχεια.

Μια χώρα με μικρό αριθμό μορφωμένων και υγιών ανθρώπων ικανών για εργασία, δεν έχει την ικανότητα να χτίσει μια δυνατή οικονομία.

Συνέπεια: Όταν ο πληθυσμός ενός κράτους υποσιτίζεται, μειώνονται η παραγωγικότητα και ο πλούτος.

Και ο κύκλος συνεχίζεται....

Ανθρώπινες αιτίες, συγκρούσεις και πόλεμοι: Στην ανθρώπινη ιστορία οι συγκρούσεις και ο πόλεμος αποτέλεσαν και αποτελούν μια από τις βασικές αιτίες που προκαλούν τις πιο έντονες, σοβαρές και γενικευμένες καταστάσεις πείνας. Υπολογίζεται ότι από το 1992, το 35% των επισιτιστικών κρίσεων οφείλονται σε ανθρώπινες αιτίες.

Ο πόλεμος έχει επιπτώσεις που μοιάζουν με αυτές των φυσικών καταστροφών. Οι άνθρωποι εγκαταλείπουν τα σπίτια τους σε αναζήτηση ασφάλειας, αφήνοντας πίσω τα χωράφια τους, τα ζώα ή τους καρπούς τους. Συχνά δε μπορούν να επιστρέψουν παρά μόνο μήνες αργότερα. Στο Νταρφούρ, περιοχή του Σουδάν, ο εμφύλιος πόλεμος ξεριζώσε από τον τόπο τους ένα εκατομμύριο ανθρώπους, γεγονός που οδήγησε σε επισιτιστική κρίση. Στον πόλεμο, η τροφή μπορεί να χρησιμοποιηθεί ως όπλο. Οι στρατιώτες οδηγούν τους αντιπάλους τους σε παράδοση καταστρέφοντας τα αποθέματα τροφών ή πλήττοντας τις τοπικές αγορές τους. Υπολογίζεται ότι οι ένοπλες συρράξεις που ξέσπασαν στην Κεντρική Αφρική τη δεκαετία του ενενήντα οδήγησε σε αύξηση 5% του ποσοστού των ανθρώπων που υποφέρουν από πείνα και μείωση **12,5%** της κατά κεφαλή παραγωγής φαγητού κατά τη διάρκεια των συρράξεων.

Ωστόσο, δεν αποτελεί αίτιο της πείνας η ελλιπής ποσότητα τροφής.

Κοιτάξτε τον παρακάτω πίνακα...

Μύθος: Δεν υπάρχουν αρκετά τρόφιμα στον πλανήτη μας, έτσι ώστε όλοι να σιτίζονται κανονικά.

Πραγματικότητα: Στη γη παράγεται διπλάσια ποσότητα τροφής από αυτή που απαιτείται για να καλύψει τις ανάγκες τροφής του παγκόσμιου πληθυσμού. *Το πρόβλημα δεν είναι η ποσότητα της τροφής, αλλά η προσβασιμότητα σε αυτήν.*

E. Αναλαμβάνοντας δράση

Οι συνέπειες από το πρόβλημα της πείνας είναι τραγικές, με σοβαρές περιβαλλοντικές, οικονομικές, ανθρώπινες απώλειες που μας επηρεάζουν όλους. Καθένας από εμάς μπορεί και πρέπει να συμβάλλει στην καταπολέμηση της πείνας και να αποτελέσει μέρος της λύσης και όχι του προβλήματος. Η ActionAid με τα προγράμματα αναπτυξιακής εκπαίδευσης που υλοποιεί στοχεύει στην:

- **Ενημέρωση και την πληροφόρηση.** Ο ρόλος των εκπαιδευτικών σε αυτό το σημείο είναι καταλυτικός, καθώς σας δίνεται η ευκαιρία να ανοίξετε ένα παράθυρο στον κόσμο στους αυριανούς πολίτες, δείχνοντας και τονίζοντας τα προβλήματα και τις αδικίες που επικρατούν στον πλανήτη μας. Αφιερώνοντας μια σχολική ώρα και εφαρμόζοντας το προτεινόμενο πλάνο μαθήματος μπορούμε να πετύχουμε τον πρώτο στόχο, την ενημέρωση των μαθητών για το οξύ πρόβλημα της φτώχειας.
- **Συνειδητοποίηση του προβλήματος και την απόκτηση ενσυναίσθησης.** Μέσα από τη συνειδητή πληροφόρηση οι μαθητές αντιλαμβάνονται τις διαστάσεις του προβλήματος και συναισθάνονται αυτούς που πλήττονται από αυτό.
- **Διαμόρφωση άποψης.** Παρέχοντας κριτήρια και καλλιεργώντας την κριτική ικανότητα των μαθητών τους παρέχουμε τα ερεθίσματα για να διαμορφώσουν την άποψή τους για σημαντικά παγκόσμια ζητήματα.
- **Καθορισμός στάσης.** Με κριτική σκέψη και επεξεργασία των προβλημάτων και των πιθανών προσεγγίσεών τους, οι μαθητές καθορίζουν τη στάση τους ως κάτοικοι της γης.
- **Ανάληψη δράσης.** Οι μαθητές κάνουν πράξη το «*Σκέψου παγκόσμια, δράσε τοπικά*» και προτείνουν εναλλακτικές και ρηξικέλευθες δράσεις επίλυσης του προβλήματος της πείνας και αποσόβησης δημιουργίας άλλων ή παραπλήσιων στο βάθος χρόνου.

ΣΤ. Η αναγκαιότητα για Αναπτυξιακή Εκπαίδευση και η δράση της ActionAid Ελλάς

Όραμα της ActionAid είναι ένας κόσμος χωρίς φτώχεια όπου κάθε άνθρωπος θα μπορεί να ζει με αξιοπρέπεια και να απολαμβάνει βασικά ανθρώπινα δικαιώματα όπως η τροφή, το νερό, η περίθαλψη, η εκπαίδευση, αλλά και το δικαίωμα στην ασφάλεια και στη δημοκρατική διακυβέρνηση. **Αποστολή** της ActionAid είναι η δημιουργία καλύτερων συνθηκών ζωής για όλους τους φτωχούς και περιθωριοποιημένους ανθρώπους του κόσμου.

Ένα από τα **εργαλεία** που χρησιμοποιούμε για την επίτευξη των στόχων μας είναι και τα προγράμματα Αναπτυξιακής Εκπαίδευσης. Οι σημερινοί μαθητές είναι οι αυριανοί πολίτες του κόσμου, οι οποίοι είναι απαραίτητο από τα μαθητικά τους κιόλας χρόνια να γνωρίσουν και να ευαισθητοποιηθούν για τα μεγάλα προβλήματα του πλανήτη, ώστε μεγαλώνοντας να μπορούν να συμμετέχουν ενεργά στην καταπολέμηση των αδικιών.

Ευχόμαστε να βρήκατε χρήσιμες τις πληροφορίες και να εφαρμόσετε στις τάξεις σας το πλάνο μαθήματος που σας προτείνουμε. Πρόκειται προφανώς για μια πρόταση επεξεργασίας του θέματος της πείνας και όχι για «κλασική συνταγή» που πρέπει να ακολουθηθεί πιστά. Ανάλογα με τα ενδιαφέροντα, τις ιδέες και προβληματισμούς της μαθητικής ομάδας θα συναποφασίσετε τόσο τη διάρκεια όσο και τον τρόπο επεξεργασίας του θέματος.

Σας ευχαριστούμε θερμά που είστε στο πλευρό μας. Η στήριξη και η προσοχή σας είναι καθοριστική στο να φτάσουμε ακόμα πιο κοντά στην επίτευξη των στόχων μας.